

ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง

ฉบับฉบับประเด็น
ปรับปรุงใหม่สุด

ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง

ฉบับจับประเด็น

จัดพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๖๔

แก้ไขถึง (ฉบับที่ ๓๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

ฝ่ายวิชาการสูตรไพศาล
www.Soutpaisallaw.com

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ฉบับฉบับประเด็น ปรับปรุงใหม่

ฝ่ายวิชาการสู่ศาล

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ แก้ไข พ.ศ.๒๕๖ ในการรวบรวม เรียบเรียง และแก้ไขปรับปรุง โดยสำนักพิมพ์สู่ศาล ห้ามนำส่วนใดส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ไปลอกเลียนแบบ ทำสำเนา ถ่ายเอกสาร หรือนำไปเผยแพร่บนอินเทอร์เน็ต และเครือข่ายต่างๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น

บรรณาธิการ นายฐาน ธนชัยวิวัฒน์
เพลท ทอง
ปีที่พิมพ์ กรกฎาคม 2564
พิมพ์ครั้งที่ 4

พิมพ์ที่และจัดจำหน่ายโดย

สำนักพิมพ์สู่ศาล

155 ถนนเพชรเกษม 63 ซอยวัดม่วง

แขวงหลักสอง เขตบางแค กรุงเทพฯ 10160

โทรศัพท์ 0-2413-4349 Fax. 0-2455-5027

www.Soutpaisallaw.com

ตำรากฎหมาย

กว่า ๒,๐๐๐ รายการ ครบคลุมถึง

ตัวบท – อธิบาย – แปล – ฎีกา – ตัวอย่าง

มีจำหน่าย ณ ร้านกฎหมายประจำอำเภอ

ร้านซีอีดีทุกสาขา และร้านทั่วไป

ข้อมูลบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ปรับปรุงใหม่

พร้อมฎีกา—พิมพ์ครั้งที่ ๔.— กรุงเทพฯ:

สู่ศาล, ๒๕๖๔, ๓๒๐ หน้า

หมายเลขบัญชี “สู่ศาล”

โอนแล้วโทรแจ้ง จัดส่งทันที

ธนาคาร	ออมทรัพย์
กสิกรไทย	053-2-13352-1
กรุงเทพ	120-4-91552-2
กรุงไทย	040-1-01272-7
กรุงศรีอยุธยา	300-1-17888-8
ทหารไทย	019-2-44357-0
ไทยพาณิชย์	112-2-04179-2

เปิดบริการประจำอำเภอ

ตัวแทน “ร้านกฎหมาย”

จ่าย 100,000 ได้ 160,000

จองก่อน เลือกรับก่อน

สายด่วน

(ทุกวัน 07.00 - 20.00 น.)

086-6245450 เก่ง

088-2891715 อรทัย

หรือ 0-2413-4349

สมัครสมาชิก 2 ปี เพียง 2,000.-

รับสิทธิพิเศษก่อนใคร โทรเลย!!!

คำนำ

สังคมต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น กฎหมายก็เช่นกัน โดยหนังสือ **ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ป.วิ.แพ่ง)** ปรับปรุงใหม่ ถึงฉบับที่ 32 พ.ศ. 2563 (ทันสมัยด้วยการแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัยได้ด้วยตนเอง พร้อมฎีกา ป.วิ.แพ่ง เพียงสแกน QR-Code ท้ายเล่ม)

4 ประมวลกฎหมาย (ป.แพ่ง ป.วิ.แพ่ง ป.อาญา ป.วิ.อาญา) ฯลฯ ในรูปแบบหนังสือและสื่อ MP3 มีทั้งตัวบท, คำอธิบาย, ฎีกา, ข้อสอบ และแปลอังกฤษ ศึกษาการออกเสียงภาษาอังกฤษด้วยกฎหมายสู่ AEC ติดตามสื่อกฎหมายที่น่าสนใจท้ายเล่ม และในเว็บไซต์สูตรไพศาล

การบริจาค อีกโอกาสหนึ่งที่ท่านได้แสดงมุทิตาจิต ทำบุญก่อกุศล บริจาคหนังสือ เพื่อนำปัญญาและความรู้สู่สังคมไทย บริจาคกฎหมายได้ทุกโอกาส ส่งเพื่อตัวเอง - ครอบครัว - ห้องสมุดประชาชน - ห้องสมุดโรงเรียน/มหาวิทยาลัย - วัด - อื่นๆ เพื่อร่วมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ (ส่งจำนวนมาก ได้ส่วนลดพิเศษ)

ขอขอบคุณ ทุกคำชี้แนะ และกรุณาใช้สื่อกฎหมายให้บังเกิดประโยชน์สูงสุด

ฝ่ายวิชาการสูตรไพศาล

บทบรรณาธิการ

กฎหมาย ๔ มุมเมือง : เป็นที่เข้าใจว่า หมายถึง “ป.แพ่ง – ป.อาญา – ป.วิ แพ่ง และ ป.วิ อาญา” ได้พัฒนาตลอด คือ.-

๑. จากเล่มใหญ่ : เป็นเล่มกลาง เล่มเล็ก น่าอ่าน ในราคาถูก

๒. จากเทปเสียง : ๑๐ - ๓๐ ตลับ เป็น ๑ - ๓ CD MP3

๓. E-Book รวมกฎหมายหลัก : รายปีๆ นับหมื่นหน้า หลายร้อยฉบับ เช่น ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มี ๑๒๗ พ.ร.บ. และอื่นๆ จากตู้หนังสือปกหรุ ปีละ ๑๘,๐๐๐.- เป็น E-Book เพียงปีละ ๑,๐๐๐.- สมาชิก ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) เพียง ๒๐,๐๐๐.- (สั่งซื้อราคาพิเศษในปี ๒๕๖๓)

๔. E-รวมอนุบัญญัติ ; ทำยประมวลเช่นเดียวกับ พ.ร.บ. จะมีกฎหมายลูก คือ กฎกระทรวง ระเบียบ คำสั่ง ข้อกำหนด จำนวนมาก โดยชำระส่วนที่ยกเลิก-แก้ไขให้เรียบร้อย ค้นหาทำยประมวลฯ

๕. E-สารบาญกฎหมาย ๑๘ ปี ; ตามข้อ ๓. ย้อน ๑๘ ปี ปีละหลาย พ.ร.บ. กฎกระทรวง ระเบียบฯ เพียง ๒๐๐.- (จาก ๔๐๐.-)

๖. รายชื่อกฎหมาย มีทั้งเป็นเล่มและ E-book คือ.-

๑) เป็นเล่ม มี ๒ ภาค ภาค ๑ กฎหมายปัจจุบันแต่ละฉบับ แก่ถึงฉบับใดปีใด ภาค ๒ กฎหมายยกเลิกๆ ปีใด โดยกฎใด เล่มเดียวจบ ตรวจสอบกฎหมายทั้งหมด เพียง ๑๐๐.-

๒) E-Book มีเหมือนในเล่ม ๑) ยังมีเพิ่มบัญชีกฎหมาย ๑๘ ปี เพียง ๑๒๐.-

๗. นอกกรอบ ทุกประมวลยังมี.-

- ๑) คำอธิบาย คำบรรยาย ย่อหลัก
- ๒) ถาม-ตอบ แนวข้อสอบ เก็ง/ติว/เตรียมสอบ
- ๓) ฎีกา คำพิพากษา คดีจริงจากทุกประมวล
- ๔) แปลไทย-อังกฤษ แปลไทย-จีน ปรับปรุงใหม่ตลอด

๘. อื่นๆ ที่จะพัฒนาตามท่านลูกค้าชี้แนะ

ทั้งนี้ ติดตามความรู้อื่นๆ อย่างจุใจ ไม่จำกัดในข้อ ๓ ซึ่งจะ
ทันสมัยครบ ๒๐ ปี ปี ๒๕๖๔ และตลอดไป

นายฐาน ธนชัยวิวัฒน์

บรรณาธิการ

๐๘๖-๖๒๔๕๔๕๐

Line : @splaw

“... กฎหมายเป็นเพียง

เครื่องมือสำหรับวินิจฉัย

ในการอำนวยความสะดวก

การอำนวยความสะดวก

ต้องอาศัยตัวผู้ใช้กฎหมาย

ต้องรักษาความสุจริต และ

มโนธรรม ของนักกฎหมาย

ไว้เสมอชีวิต จึงจะสามารถ

เป็นที่พึ่งของประชาชนได้

แท้จริง...”

พระบรมราโชวาทของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช

สารบัญ

มาตรา

หน้า

พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความแพ่ง ปรับปรุงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ..... ๑ - ๖

๑

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภาค ๑ บททั่วไป

ลักษณะ ๑ บทวิเคราะห์ศัพท์ ๑ ๖

ลักษณะ ๒ ศาล

หมวด ๑ เขตอำนาจศาล ..... ๒ - ๑๐ ๙

หมวด ๒ การคัดค้านผู้พิพากษา ..... ๑๑ - ๑๔ ๑๔

หมวด ๓ อำนาจและหน้าที่ของศาล ..... ๑๕ - ๓๔/๑ ๑๘

หมวด ๔ การนั่งพิจารณา ..... ๓๕ - ๔๕ ๓๐

หมวด ๕ รายงานและสำนวนความ ..... ๔๖ - ๕๔ ๓๖

ลักษณะ ๓ คู่ความ ..... ๕๕ - ๖๖ ๔๒

ลักษณะ ๔ การยื่นและส่งคำคู่ความและเอกสาร ..... ๖๗ - ๘๓ อรรถ ๔๙

ลักษณะ ๕ พยานหลักฐาน

หมวด ๑ หลักทั่วไป ..... ๘๔ - ๑๐๕ ๖๑

หมวด ๒ ว่าด้วยการมาศาลของพยาน

และการซักถามพยาน ..... ๑๐๖ - ๑๒๑ ๗๗

(ก)

	มาตรา	หน้า
หมวด ๓ การนำพยานเอกสารมาสืบ	๑๒๒ - ๑๒๗ ทวิ	๘๖
หมวด ๔ การตรวจและการแต่งตั้ง ผู้เชี่ยวชาญโดยศาล	๑๒๘ - ๑๓๐	๙๑
ลักษณะ ๖ คำพิพากษาและคำสั่ง		
หมวด ๑ หลักทั่วไปว่าด้วยการชี้ขาดตัดสินคดี	๑๓๑ - ๑๓๙	๙๓
หมวด ๒ ข้อความและผลแห่งคำพิพากษา และคำสั่ง	๑๔๐ - ๑๔๘	๙๗
หมวด ๓ ค่าฤชาธรรมเนียม		
ส่วนที่ ๑ การกำหนด และการชำระค่าฤชาธรรมเนียม และการยกเว้นค่าธรรมเนียมศาล.....	๑๔๙ - ๑๖๐	๑๐๕
ส่วนที่ ๒ ความรับผิดชอบที่สุดใน ค่าฤชาธรรมเนียม	๑๖๑ - ๑๖๙/๓	๑๑๓

ภาค ๒ วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น

ลักษณะ ๑	วิธีพิจารณาสามัญในศาลชั้นต้น	๑๓๐ - ๑๘๘	๑๑๘
ลักษณะ ๒	วิธีพิจารณาวิสามัญในศาลชั้นต้น		
หมวด ๑	วิธีพิจารณาคดีมีโนสาร่	๑๘๙ - ๑๙๖	๑๒๗
หมวด ๒	การพิจารณาโดยขาดนัด		
ส่วนที่ ๑	การขาดนัดยื่นคำให้การ	๑๙๗ - ๑๙๙ ข	๑๓๔
ส่วนที่ ๒	การขาดนัดพิจารณา	๒๐๐ - ๒๐๙	๑๔๐
หมวด ๓	อนุญาตไต่ตลาการ	๒๑๐ - ๒๒๒	๑๔๓

	มาตรา	หน้า
หมวด ๔ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม		
ส่วนที่ ๑ บททั่วไป	๒๒๒/๑-๒๒๒/๗	๑๔๘
ส่วนที่ ๒ การขออนุญาตให้ดำเนินคดี		
แบบกลุ่ม	๒๒๒/๘-๒๒๒/๑๓	๑๕๒
ส่วนที่ ๓ การพิจารณาคดีแบบกลุ่ม	๒๒๒/๑๔-๒๒๒/๓๔	๑๕๕
ส่วนที่ ๔ คำพิพากษาและการบังคับคดี	๒๒๒/๓๕-๒๒๒/๔๔	๑๖๙
ส่วนที่ ๕ อุทธรณ์และฎีกา	๒๒๒/๔๕-๒๒๒/๔๘	๑๗๕
ส่วนที่ ๖ ค่าธรรมเนียม	๒๒๒/๔๙	๑๗๖

ภาค ๓ อุทธรณ์และฎีกา

ลักษณะ ๑ อุทธรณ์	๒๒๓ - ๒๔๖	๑๗๗
ลักษณะ ๒ ฎีกา	๒๔๗ - ๒๕๒	๑๘๙

ภาค ๔ วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ลักษณะ ๑ วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา		
หมวด ๑ หลักทั่วไป	๒๕๓ - ๒๖๕	๑๙๒
หมวด ๒ คำขอในเหตุฉุกเฉิน	๒๖๖ - ๒๗๐	๒๐๓

ลักษณะ ๒ การบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

หมวด ๑ หลักทั่วไป

ส่วนที่ ๑ ศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดี	๒๗๑	๒๐๕
ส่วนที่ ๒ คำบังคับ	๒๗๒	๒๐๗
ส่วนที่ ๓ การขอบังคับคดี	๒๗๔	๒๐๘
ส่วนที่ ๔ การพิจารณาคำขอบังคับคดี	๒๗๖	๒๑๐
ส่วนที่ ๕ การขอให้ศาลไต่สวนเกี่ยวกับกิจการและทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา	๒๗๗	๒๑๒
ส่วนที่ ๖ อำนาจทั่วไปของเจ้าพนักงานบังคับคดี	๒๗๘	๒๑๓
ส่วนที่ ๗ ผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี	๒๘๗	๒๑๙
ส่วนที่ ๘ การงดการบังคับคดี	๒๘๙	๒๒๐
ส่วนที่ ๙ การถอนการบังคับคดี	๒๙๒	๒๒๒
ส่วนที่ ๑๐ การเพิกถอนหรือแก้ไขการบังคับคดีที่ผิดระเบียบ	๒๙๕	๒๒๔

หมวด ๒ การบังคับคดีในกรณีที่เป็นหนี้เงิน

ส่วนที่ ๑ อำนาจของเจ้าพนักงานบังคับคดี	๒๙๖	๒๒๗
ส่วนที่ ๒ ทรัพย์สินที่ไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี	๓๐๑	๒๓๓
ส่วนที่ ๓ การยึดทรัพย์สิน	๓๐๓	๒๓๗
ส่วนที่ ๔ การอายัดสิทธิเรียกร้อง	๓๑๖	๒๔๔
ส่วนที่ ๕ การขอให้ศาลบังคับบุคคลภายนอกชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้อง	๓๒๑	๒๔๖
ส่วนที่ ๖ สิทธิของบุคคลภายนอกและผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ถูกบังคับคดี	๓๒๒	๒๔๗

	<u>มาตรา</u>	<u>หน้า</u>
ส่วนที่ ๗ การขอเฉลี่ยและการเข้าดำเนินการ		
บังคับคดีต่อไป	๓๒๖	๒๕๓
ส่วนที่ ๘ การขายหรือจำหน่าย	๓๓๑	๒๕๙
ส่วนที่ ๙ การตั้งผู้จัดการอสังหาริมทรัพย์หรือการประกอบ		
กิจการแทนการขายหรือจำหน่าย	๓๓๖	๒๖๔
ส่วนที่ ๑๐ การทำบัญชีส่วนเฉลี่ย	๓๓๗	๒๖๕
ส่วนที่ ๑๑ เงินค้ำจ่าย	๓๔๕	๒๖๙
หมวด ๓ การบังคับคดีในกรณีที่ทำให้ส่งคืนหรือ		
ส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง	๓๔๖	๒๗๐
หมวด ๔ การบังคับคดีในกรณีที่ทำให้ขับไล่	๓๕๐	๒๗๒
ส่วนที่ ๑ การบังคับคดีในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา		
ต้องออกไปจากอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย		
หรือทรัพย์สินที่ครอบครอง	๓๕๑	๒๗๓
ส่วนที่ ๒ การบังคับคดีในกรณีที่ลูกหนี้ตามคำพิพากษา		
ต้องรื้อถอนสิ่งปลูกสร้าง ไม่ยืนต้น ไม้ล้มลุก		
หรือัญชาติ หรือขนย้ายทรัพย์สิน ออกไปจาก		
อสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย หรือทรัพย์สิน		
ที่ครอบครอง	๓๕๕	๒๗๖
หมวด ๕ การบังคับคดีในกรณีที่ทำให้กระทำการหรือ		
งดเว้นกระทำการ	๓๕๖	๒๗๗
ส่วนที่ ๑ การบังคับคดีในกรณีที่ทำให้กระทำการ	๓๕๗	๒๗๗
ส่วนที่ ๒ การบังคับคดีในกรณีที่ให้งดเว้น		
กระทำการ	๓๕๙	๒๗๙

	<u>มาตรา</u>	<u>หน้า</u>
หมวด ๖ การบังคับคดีในกรณีได้มาซึ่งทรัพย์สิน ที่มีทะเบียน	๓๖๐	๒๘๐
หมวด ๗ การบังคับคดีในกรณีที่ขอให้ศาลสั่งจับกุม และกักขังลูกหนี้ตามคำพิพากษา	๓๖๑	๒๘๑
หมวด ๘ การบังคับในกรณีมีการประกันในศาล	๓๖๖	๒๘๓

ตารางท้าย ป.วิ.แพ่ง ๒๘๔

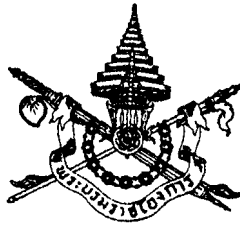
อุทศ ป.วิ.แพ่ง ๒๙๓

เชิงอรรถ ป.วิ.แพ่ง ๒๙๗

ศึกษา ป.วิ.แพ่ง ฯลฯ ..... ท้ายเล่ม

คู่มือบริการหลังการขาย..... ท้ายเล่ม

ดูข้อมูล **ฎีกา ป.วิ.แพ่ง และศึกษา ป.วิ.แพ่ง**
และกรณี ป.วิ.แพ่ง มีการแก้ไขเล็กน้อย ดูได้ที่
ทาง E-Book เพียงสแกน QR Code ท้ายเล่ม

พระราชบัญญัติ

ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

พุทธศักราช ๒๔๗๗

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๗๗)

อนุวัตนิจาตุรนต์

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยายมราช

ตราไว้ ณ วันที่ ๑๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๘

เป็นปีที่ ๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรที่จะยกเลิกบรรดา
กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งต่างๆ ที่ใช้อยู่ ณ บัดนี้ และให้ใช้
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแทน

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า "พระราชบัญญัติ
ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พุทธศักราช ๒๔๗๗"

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
ตามที่ได้ตราไว้ต่อท้ายพระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช
๒๔๗๘ เป็นต้นไป

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ให้ใช้ในศาลทั่วไปตลอด
ราชอาณาจักร ยกเว้นแต่ในศาลพิเศษที่มีข้อบังคับสำหรับศาลนั้น
และถ้ามีกฎหมายให้ใช้ธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายทางศาสนาใน
ศาลใด ให้ศาลนั้นยกธรรมเนียมประเพณีหรือกฎหมายนั้นๆ มาใช้
แทนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ เว้นแต่คู่ความจะได้ตกลงกัน
ให้ใช้ประมวลกฎหมายนี้

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายนี้ ให้ใช้บังคับแก่คดีความทั้ง
ปวงซึ่งค้างชำระอยู่ในศาลเมื่อวันใช้ประมวลกฎหมายนี้ หรือที่ได้ยื่น
ต่อศาลภายหลังวันนั้น ไม่ว่ามูลคดีจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังวันใช้นั้น

มาตรา ๔ ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ
แพ่งนี้สืบไป ให้ยกเลิกบรรดากฎหมาย กฎ และข้อบังคับอื่นๆ ใน
ส่วนที่มีบัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่ง
ประมวลกฎหมายนี้

(1)

“มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีอำนาจออกกฎกระทรวง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องต่อไปนี

(๑) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องเจ้าพนักงานบังคับคดี รวมทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียมนอกจากที่ระบุไว้ในตาราง ๕ ท้ายประมวลกฎหมายนี้ ตลอดจนการชดใช้ค่าใช้จ่ายให้บุคคลเหล่านั้น

(๒) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องการยึดและอายัด และการจำหน่ายทรัพย์สินเป็นตัวเงินโดยวิธีขายทอดตลาดหรือโดยวิธีอื่น และในเรื่องวิธีการบังคับคดีทางอื่นๆ ที่เจ้าพนักงานบังคับคดีจะพึงปฏิบัติ

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

“มาตรา ๖ ให้ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการบริหารศาลยุติธรรมมีอำนาจออกข้อบังคับตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องต่อไปนี

(๑) การแต่งตั้ง การระบุดัว และการสาบานของล่ามผู้แปล และผู้เชี่ยวชาญ การกำหนดจำนวนค่าป่วยการ และการชดใช้ค่าใช้จ่ายให้บุคคลเหล่านั้น

(2)

“(๑/๑) การกำหนดจำนวนค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง และค่าเช่าที่พัก ของพยานที่ศาลเรียกมา”

(๒) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องเจ้าพนักงานศาล รวมทั้งการกำหนดค่าธรรมเนียมนอกจากที่ระบุไว้ในตาราง ๕ ท้ายประมวลกฎหมายนี้ ตลอดจนการชดใช้ค่าใช้จ่ายให้บุคคลเหล่านั้น

(๓) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องการเก็บรักษาและการทำลายสารบบความ สารบบคำพิพากษา สมุดคำพิพากษา และสารบบอื่นๆ ของศาล ตลอดจนสำนวนความทั้งหลาย

(๔) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องการยื่นเอกสารต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาล เพื่อยื่นต่อศาลหรือเพื่อส่งให้แก่คู่ความหรือบุคคลผู้ใดผู้หนึ่ง และในเรื่องการขอร้องด้วยวาจาเพื่อให้ศาลพิจารณาและชี้ขาดตัดสินคดีมีโน้สारे

(๕) จัดวางระเบียบทางธุรการในเรื่องที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะส่งต้นฉบับเอกสารไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อบังคับนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

นายกรัฐมนตรี

ประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง

มาตรา

ภาค ๑	บททั่วไป	๑ - ๑๖๙
ภาค ๒	วิธีพิจารณาในศาลชั้นต้น	๑๗๐ - ๒๒๒
ภาค ๓	อุทธรณ์และฎีกา	๒๒๓ - ๒๕๒
ภาค ๔	วิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษา และการบังคับตามคำพิพากษา หรือคำสั่ง	๒๕๓ - ๓๒๓

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ภาค ๑

บททั่วไป

ลักษณะ ๑

บทวิเคราะห์ศัพท์

มาตรา ๑ ในประมวลกฎหมายนี้ ถ้าข้อความมิได้แสดงให้เห็นเป็นอย่างอื่น

(๑) "ศาล" หมายความว่า ศาลยุติธรรมหรือผู้พิพากษาที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง

(๒) "คดี" หมายความว่า กระบวนพิจารณานับตั้งแต่เสนอคำฟ้องต่อศาลเพื่อขอให้รับรอง ค้ำครองบังคับตามหรือเพื่อการใช้ซึ่งสิทธิหรือหน้าที่

(๓) "คำฟ้อง" หมายความว่า กระบวนพิจารณาใดๆ ที่โจทก์ได้เสนอข้อหาต่อศาล ไม่ว่าจะได้เสนอด้วยวาจาหรือทำเป็นหนังสือ ไม่ว่าจะได้เสนอต่อศาลชั้นต้น หรือชั้นอุทธรณ์หรือฎีกา ไม่ว่าจะได้เสนอในขณะที่เริ่มคดีโดยคำฟ้องหรือคำร้องขอ หรือเสนอในภายหลังโดยคำฟ้องเพิ่มเติมหรือแก้ไข หรือฟ้องแย้งหรือโดยสอดเข้ามาในคดีไม่ว่าด้วยสมควรใจ หรือถูกบังคับ หรือโดยมีคำขอให้พิจารณาใหม่

(๔) "**คำให้การ**" หมายความว่า กระบวนพิจารณาใด ๆ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งยกข้อต่อสู้เป็นข้อแก้คำฟ้องตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้ นอกจากคำแถลงการณ์

(๕) "**คำคู่ความ**" หมายความว่า บรรดาคำฟ้อง คำให้การ หรือคำร้องทั้งหลายที่ยื่นต่อศาลเพื่อตั้งประเด็นระหว่างคู่ความ

(๖) "**คำแถลงการณ์**" หมายความว่า คำแถลงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือ ซึ่งคู่ความฝ่ายหนึ่งกระทำหรือยื่นต่อศาล ด้วยมุ่งหมายที่จะเสนอความเห็นต่อศาลในข้อความในประเด็นที่ได้ยกขึ้นอ้างในคำคู่ความหรือในปัญหาข้อใดที่ศาลจะพึงมีคำสั่งหรือคำพิพากษา ซึ่งในข้อเหล่านี้คู่ความฝ่ายนั้นเพียงแต่แสดง หรือกล่าวทบทวนหรือยืนยัน หรืออธิบายข้อความแห่งคำพยานหลักฐาน และปัญหาข้อกฎหมาย และข้อเท็จจริงทั้งปวง คำแถลงการณ์อาจรวมอยู่ในคำคู่ความ

(๗) "**กระบวนพิจารณา**" หมายความว่า การกระทำใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้อันเกี่ยวกับคดีซึ่งได้กระทำไปโดยคู่ความในคดีนั้นหรือโดยศาล หรือตามคำสั่งของศาลไม่ว่าการนั้นจะเป็นโดยคู่ความฝ่ายใดทำต่อศาลหรือต่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง หรือศาลทำต่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทุกฝ่าย และรวมถึงการส่งคำคู่ความและเอกสารอื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายนี้

(๘) "**การพิจารณา**" หมายความว่า กระบวนพิจารณาทั้งหมดในศาลใดศาลหนึ่ง ก่อนศาลนั้นชี้ขาดตัดสินหรือจำหน่ายคดีโดยคำพิพากษาหรือคำสั่ง

(๙) **"การนั่งพิจารณา"** หมายความว่า การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชี้แจงสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่าง ๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา

(๑๐) **"วันสืบพยาน"** หมายความว่า วันที่ศาลเริ่มต้นทำการสืบพยาน

(๑๑) **"คู่ความ"** หมายความว่า บุคคลผู้ยื่นคำฟ้อง หรือถูกฟ้องต่อศาล และเพื่อประโยชน์แห่งการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้รวมถึงบุคคลผู้มีสิทธิกระทำการแทนบุคคลนั้น ๆ ตามกฎหมายหรือในฐานะนายความ

(๑๒) **"บุคคลผู้ไร้ความสามารถ"** หมายความว่า บุคคลใด ๆ ซึ่งไม่มีความสามารถตามกฎหมายหรือความสามารถถูกจำกัดโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยความสามารถ

(๑๓) **"ผู้แทนโดยชอบธรรม"** หมายความว่า บุคคลซึ่งตามกฎหมายมีสิทธิที่จะทำการแทนบุคคลผู้ไร้ความสามารถ หรือเป็นบุคคลที่จะต้องให้คำอนุญาต หรือให้ความยินยอมแก่ผู้ไร้ความสามารถ ในอันที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง

(3) “(๑๔) **“เจ้าพนักงานบังคับคดี”** หมายความว่า เจ้าพนักงานในสังกัดกรมบังคับคดีหรือพนักงานอื่นผู้มีอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ ในอันที่จะปฏิบัติตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในภาค ๔ แห่งประมวลกฎหมายนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่ความในระหว่างการศึกษา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งและให้หมายรวมถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ปฏิบัติการแทน”

ลักษณะ ๒

ศาล

หมวด ๑

เขตอำนาจศาล

มาตรา ๒ ห้ามมิให้เสนอคำฟ้องต่อศาลใด เว้นแต่

(๑) เมื่อได้พิจารณาถึงสภาพแห่งคำฟ้องและชั้นของศาลแล้ว ปรากฏว่า ศาลนั้นมีอำนาจที่จะพิจารณาพิพากษาคดีนั้นได้ตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

(๒) เมื่อได้พิจารณาถึงคำฟ้องแล้ว ปรากฏว่าคดีนั้นอยู่ใน เขตศาลนั้นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ ว่าด้วยศาลที่จะ รับคำฟ้อง และตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดเขตศาลด้วย

(4)

"มาตรา ๓ เพื่อประโยชน์ในการเสนอคำฟ้อง

(๑) ในกรณีที่มูลคดีเกิดขึ้นในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ที่อยู่นอกราชอาณาจักร ให้ศาลแพ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจ

(๒) ในกรณีที่จำเลยไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร

(ก) ถ้าจำเลยเคยมีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใดใน ราชอาณาจักรภายในกำหนดสองปีก่อนวันที่มีการเสนอคำฟ้อง ให้ถือว่าที่นั้นเป็นภูมิลำเนาของจำเลย

(ข) ถ้าจำเลยประกอบหรือเคยประกอบกิจการ ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในราชอาณาจักรไม่ว่าโดยตนเองหรือตัวแทน

หรือโดยมีบุคคลหนึ่งบุคคลใดเป็นผู้ติดต่อในการประกอบกิจการนั้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่าสถานที่ที่ใช้หรือเคยใช้ประกอบกิจการหรือติดต่อดังกล่าว หรือสถานที่อันเป็นถิ่นที่อยู่ของตัวแทนหรือของผู้ติดต่อในวันที่มีการเสนอคำฟ้องหรือภายในกำหนดสองปีก่อนนั้น เป็นภูมิลำเนาของจำเลย

มาตรา ๔ เว้นแต่จะมีบทบัญญัติเป็นอย่างอื่น

(๑) คำฟ้อง ให้เสนอต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล หรือต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาลไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่

(๒) คำร้องขอ ให้เสนอต่อศาลที่มูลคดีเกิดขึ้นในเขตศาล หรือต่อศาลที่ผู้ร้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล”

(5) “**มาตรา ๔ ทวิ** คำฟ้องเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ หรือสิทธิหรือประโยชน์อันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ให้เสนอต่อศาลที่อสังหาริมทรัพย์นั้นตั้งอยู่ในเขตศาล ไม่ว่าจำเลยจะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ หรือต่อศาลที่จำเลยมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

มาตรา ๔ ตริ คำฟ้องอื่นนอกจากที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๔ ทวิ ซึ่งจำเลยมิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรและมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ถ้าโจทก์เป็นผู้มีสัญชาติไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลแพ่งหรือต่อศาลที่โจทก์มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาล

คำฟ้องตามวรรคหนึ่ง ถ้าจำเลยมีทรัพย์สินที่อาจถูกบังคับคดี ได้อยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นการชั่วคราวหรือถาวร โจทก์จะ เสนอคำฟ้องต่อศาลที่ทรัพย์สินนั้นอยู่ในเขตศาลก็ได้

มาตรา ๔ จัตวา คำร้องขอแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้เสนอต่อศาลที่เจ้ามรดกมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลในขณะถึงแก่ความตาย

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินมรดกอยู่ในเขตศาล

มาตรา ๔ เบญจ คำร้องขอเพิกถอนมติของที่ประชุมหรือที่ประชุมใหญ่ของนิติบุคคล คำร้องขอเลิกนิติบุคคล คำร้องขอตั้งหรือถอนผู้ชำระบัญชีของนิติบุคคล หรือคำร้องขออื่นใดเกี่ยวกับนิติบุคคล ให้เสนอต่อศาลที่นิติบุคคลนั้นมีสำนักงานแห่งใหญ่อยู่ในเขตศาล

มาตรา ๔ ฉ คำร้องขอเกี่ยวกับทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดี คำร้องขอที่หากศาลมีคำสั่งตามคำร้องขอนั้นจะเป็นผลให้ต้องจัดการหรือเลิกจัดการทรัพย์สินที่อยู่ในราชอาณาจักรก็ดี ซึ่งมูลคดีมิได้เกิดขึ้นในราชอาณาจักรและผู้ร้องไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร ให้เสนอต่อศาลที่ทรัพย์สินดังกล่าวอยู่ในเขตศาล”

(6) **“มาตรา ๕** คำฟ้องหรือคำร้องขอซึ่งอาจเสนอต่อศาลได้สองศาลหรือกว่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเพราะภูมิลำเนาของบุคคลก็ดี เพราะที่ตั้งของทรัพย์สินก็ดี เพราะสถานที่ที่เกิดมูลคดีก็ดี หรือเพราะมีข้อหาหลายข้อก็ดี ถ้ามูลความแห่งคดีเกี่ยวข้อกัน โจทก์หรือผู้ร้องจะเสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลใดศาลหนึ่งเช่นว่านั้นก็”

(7) **“มาตรา ๖** ก่อนยื่นคำให้การ จำเลยขอที่จะยื่นคำร้องต่อศาลที่โจทก์ได้ยื่นคำฟ้องไว้ขอให้โอนคดีไปยังศาลอื่นที่มีเขตอำนาจได้ คำร้องนั้นจำเลยต้องแสดงเหตุที่ยกขึ้นอ้างอิงว่าการพิจารณาคดีต่อไปในศาลนั้นจะไม่สะดวก หรือจำเลยอาจไม่ได้รับความยุติธรรมเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งอนุญาตตามคำร้องนั้นก็”

ห้ามให้ศาลออกคำสั่งอนุญาตตามวรรคหนึ่ง เว้นแต่ศาลที่จะรับโอนคดีไปนั้นได้ยินยอมเสียก่อน ถ้าศาลที่จะรับโอนคดีไม่ยินยอม ก็ให้ศาลที่จะโอนคดีนั้นส่งเรื่องให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ชี้ขาดคำสั่งของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด

(8) **“มาตรา ๖/๑ คดีที่ยื่นฟ้องไว้ต่อศาลชั้นต้นซึ่งไม่ใช่ศาลแพ่ง ก่อนวันชี้สองสถาน หรือก่อนวันสืบพยานไม่น้อยกว่าเจ็ดวันในกรณีที่ ไม่มีการชี้สองสถาน หากศาลที่คดีนั้นอยู่ระหว่างพิจารณาเห็นว่าผลของ คดีดังกล่าวอาจกระทบต่อการอนุรักษ์หรือการบำรุงรักษาทรัพยากร ธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภคเป็นส่วนรวม หรือ ประโยชน์สาธารณะอย่างอื่นที่สำคัญ และการโอนคดีไปยังศาลแพ่งจะ ทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ก็ให้ ศาลแจ้งคู่ความทราบและทำความเห็นเสนอประธานศาลอุทธรณ์เพื่อมี คำสั่งให้โอนคดีนั้นไปยังศาลแพ่งได้ คำสั่งของประธานศาลอุทธรณ์ให้ เป็นที่สุด**

การโอนคดีตามวรรคหนึ่ง ไม่กระทบกระเทือนถึงกระบวนการ พิจารณาที่ได้ดำเนินการไปก่อนที่จะมีคำสั่งให้โอนคดี และให้ถือว่า บรรดากระบวนการพิจารณาที่ได้ดำเนินการไปแล้วนั้นเป็นกระบวนการ พิจารณาของศาลแพ่งด้วย เว้นแต่ศาลแพ่งจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่นเพื่อ ประโยชน์แห่งความยุติธรรม”

(9) **“มาตรา ๗ บทบัญญัติในมาตรา ๔ มาตรา ๔ ทวิ มาตรา ๔ ตริ มาตรา ๔ จัตวา มาตรา ๔ เบญจ มาตรา ๔ ฉ มาตรา ๕ มาตรา ๖ และมาตรา ๖/๑ ต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติดังต่อไปนี้**

(๑) คำฟ้องหรือคำร้องขอที่เสนอภายหลังเกี่ยวเนื่องกับคดีที่ ค้างพิจารณาอยู่ในศาลใดให้เสนอต่อศาลนั้น

(9/1)

(๒) คำฟ้องหรือคำร้องขอที่เสนอเกี่ยวเนื่องกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลซึ่งคำฟ้องหรือคำร้องขอนั้นจำเป็นต้องมีคำวินิจฉัยของศาลก่อนที่การบังคับคดีจะได้ดำเนินไปได้โดยครบถ้วน และถูกต้องนั้น ให้เสนอต่อศาลที่กำหนดไว้ในมาตรา ๒๗๑

(๓) คำร้องตามมาตรา ๑๐๑ ถ้าได้เสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลใดแล้ว ให้เสนอต่อศาลนั้นในกรณีที่ยังไม่ได้เสนอคำฟ้องหรือคำร้องขอต่อศาลใด ถ้าพยานหลักฐานซึ่งจะเรียกมาสืบหรือบุคคลหรือทรัพย์สินหรือสถานที่ที่จะต้องตรวจอยู่ในเขตศาลใด ให้เสนอต่อศาลนั้น

(๔) คำร้องที่เสนอให้ศาลถอนคืนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือการอนุญาตที่ศาลได้ให้ไว้ก็ดี คำร้องที่เสนอให้ศาลถอดถอนบุคคลใดจากฐานะที่ศาลได้แต่งตั้งไว้ก็ดี คำร้องที่เสนอให้ศาลมีคำสั่งใดที่เกี่ยวกับการถอนคืนหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือการอนุญาตหรือที่เกี่ยวกับการแต่งตั้งเช่นนั้นก็ดี คำร้องขอหรือคำร้องอื่นใดที่เสนอเกี่ยวเนื่องกับคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งไปแล้วก็ดี ให้เสนอต่อศาลในคดีที่ได้มีคำสั่ง การอนุญาต การแต่งตั้ง หรือคำพิพากษานั้น”

มาตรา ๘ ถ้าคดีสองเรื่องซึ่งมีประเด็นอย่างเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องใกล้ชิดกัน อยู่ในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้นที่มีเขตอำนาจสองศาลต่างกัน และศาลทั้งสองนั้นได้ยกคำร้องทั้งหลายที่ได้ยื่นต่อศาลขอให้คดีทั้งสองได้พิจารณาพิพากษารวมในศาลเดียวกันนั้นเสีย ปรากฏว่าศาลใดศาลหนึ่งยังมิได้พิพากษาคดีนั้นๆ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะยื่นคำขอโดยทำเป็นคำร้องต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เพื่อขอให้**มีคำสั่งให้ศาลใดศาลหนึ่งจำหน่ายคดี**ซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณานั้นออกเสียจากสารบบความ **หรือให้โอนคดี**ไปยังอีกศาลหนึ่งก็ได้แล้วแต่กรณี

คำสั่งใดๆ ของอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์เช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

มาตรา ๙ ในกรณีดังที่กล่าวในมาตราก่อนนั้น ถ้าศาลใดศาลหนึ่งได้พิพากษาคดีแล้ว และได้มีการยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษานั้น คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจยื่นคำขอ โดยทำเป็นคำร้องต่อศาลอุทธรณ์ ขอให้คำสั่งให้งดการพิจารณาคดีชั้นอุทธรณ์นั้นไว้ก่อน จนกว่าอีกศาลหนึ่งจะได้พิพากษาคดีอีกเรื่องหนึ่งเสร็จแล้วก็ได้ และถ้าได้มีการอุทธรณ์คดีเรื่องหลังนี้ ก็ให้ศาลอุทธรณ์รวมวินิจฉัยคดีทั้งสองนั้นโดยคำพิพากษาเดียวกัน ถ้าคดีเรื่องหลังนั้นไม่มีอุทธรณ์ ให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๔๖

มาตรา ๑๐ ถ้าไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาลชั้นต้นที่มีเขตศาลเหนือคดีนั้นได้โดยเหตุสุดวิสัย คู่ความฝ่ายที่เสียหายหรืออาจเสียหายเพราะการนั้นจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวโดยทำเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ซึ่งตนมีภูมิลำเนาหรืออยู่ในเขตศาลในขณะนั้นก็ได้ และให้ศาลนั้นมีอำนาจทำคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่เห็นสมควร เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม

หมวด ๒

การคัดค้านผู้พิพากษา

มาตรา ๑๑ เมื่อคดีถึงศาล ผู้พิพากษาคคนหนึ่งคนใดในศาลนั้นอาจถูกคัดค้านได้ ในเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าผู้พิพากษานั้นมีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับคดีนั้น

(๒) ถ้าเป็นญาติเกี่ยวข้องกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง คือว่าเป็นบุพการี หรือผู้สืบสันดานไม่ว่าชั้นใด ๆ หรือเป็นพี่น้องหรือลูกพี่ลูกน้องนับได้เพียงภายในสามชั้น หรือเป็นญาติเกี่ยวพันทางแต่งงานนับได้เพียงสองชั้น

(๓) ถ้าเป็นผู้ที่ได้ถูกอ้างเป็นพยานโดยที่ารู้ได้เห็นเหตุการณ์ หรือโดยเป็นผู้เชี่ยวชาญมีความรู้เป็นพิเศษเกี่ยวกับคดีนั้น

(๔) ถ้าได้เป็นหรือเป็นผู้แทนโดยชอบธรรมหรือผู้แทน หรือได้เป็นทนายความของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาแล้ว

(๕) ถ้าได้เป็นผู้พิพากษานั่งพิจารณาคดีเดียวกันนั้นในศาลอื่นมาแล้ว หรือเป็นอนุญาโตตุลาการมาแล้ว

(๖) ถ้ามีคดีอีกเรื่องหนึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณาซึ่งผู้พิพากษานั้นเอง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไป หรือตรงลงมาของผู้พิพากษานั้นฝ่ายหนึ่ง พิพากกับคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หรือภริยา หรือญาติทางสืบสายโลหิตตรงขึ้นไปหรือตรงลงมาของคู่ความฝ่ายนั้นอีกฝ่ายหนึ่ง

(๗) ถ้าผู้พิพากษานั้นเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้ หรือเป็นนายจ้างของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

มาตรา ๑๒ เมื่อศาลใดมีผู้พิพากษาแต่เพียงคนเดียว ผู้พิพากษานั้นอาจถูกคัดค้านด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ตามที่กำหนดไว้ในมาตราก่อนนี้ได้ หรือด้วยเหตุประการอื่นอันมีสภาพร้ายแรงซึ่งอาจทำให้การพิจารณาหรือพิพากษาคดีเสียความยุติธรรมไป

มาตรา ๑๓ ถ้ามีเหตุที่จะคัดค้านได้อย่างใดอย่างหนึ่งดังที่กล่าวไว้ในสองมาตราก่อนเกิดขึ้นแก่ผู้พิพากษาคนใดที่หนึ่งในศาล

(๑) ผู้พิพากษานั้นเองจะยื่นคำบอกกล่าวต่อศาลแสดงเหตุที่ตนอาจถูกคัดค้าน แล้วขอถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดีนั้นก็

(๒) คู่ความที่เกี่ยวข้องอาจยกข้อคัดค้านขึ้นอ้างโดยทำเป็น คำร้องยื่นต่อศาล แต่ถ้าตนได้ทราบเหตุที่ฟังคัดค้านได้ก่อนวัน สืบพยาน ก็ให้ยื่นคำร้องคัดค้านเสียก่อนวันสืบพยานนั้น หรือถ้าทราบ เหตุที่ฟังคัดค้านได้ในระหว่างพิจารณา ก็ให้ยื่นคำร้องคัดค้านไม่ช้ากว่า วันนัดสืบพยานครั้งต่อไป แต่ต้องก่อนเริ่มสืบพยานเช่นนั้น

เมื่อได้ยื่นคำร้องดังกล่าวแล้ว ให้ศาลลงกระบวนการพิจารณา ทั้งปวงไว้ก่อนจนกว่าจะได้มีคำชี้ขาดในเรื่องที่คัดค้านนั้นแล้ว แต่ความ ข้อนี้มีให้ใช้แก่กระบวนการพิจารณาซึ่งจะต้องดำเนินโดยมิชักช้า อนึ่ง กระบวนการพิจารณาทั้งหลายที่ได้ดำเนินไปก่อนได้ยื่นคำร้องคัดค้านก็ดี และกระบวนการพิจารณาทั้งหลายในคดีที่จะต้องดำเนินโดยมิชักช้า แม้ถึง ว่าจะได้ดำเนินไปภายหลังที่ได้ยื่นคำร้องคัดค้านก็ดี เหล่านี้ย่อม สมบูรณ์ไม่เสียไป เพราะเหตุที่ศาลมีคำสั่งยอมฟังคำคัดค้าน เว้นแต่ ศาลจะได้กำหนดไว้ในคำสั่งเป็นอย่างอื่น

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาคนเดียว และผู้พิพากษานั้นถูก คัดค้าน หรือถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาทั้งหมด ถูกคัดค้าน ให้ศาลซึ่งมีอำนาจสูงกว่าศาลนั้นตามลำดับเป็นผู้ชี้ขาด คำคัดค้าน

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาที่มีได้ถูก คัดค้านรวมทั้งข้าหลวงยุติธรรม ถ้าได้นั่งพิจารณาด้วยมีจำนวนครบที่ จะเป็นองค์คณะและมีเสียงข้างมากตามที่กฎหมายต้องการ ให้ศาลเช่น วนั้นเป็นผู้ชี้ขาดคำคัดค้าน แต่ในกรณีที่อยู่ในอำนาจของผู้พิพากษา คนเดียวจะชี้ขาดคำคัดค้าน ห้ามมิให้ผู้พิพากษานั้นมีคำสั่งให้ยกคำ คัดค้านโดยผู้พิพากษาอีกคนหนึ่งหรือข้าหลวงยุติธรรมมิได้เห็นพ้องด้วย

ถ้าศาลใดมีผู้พิพากษาหลายคน และผู้พิพากษาที่มีได้ถูกคัดค้าน แม้จะนับรวมเข้าหลวงยุติธรรมเข้าด้วย ยังมีจำนวนไม่ครบที่จะเป็นองค์คณะและมีเสียงข้างมากตามที่กฎหมายต้องการ หรือถ้าผู้พิพากษาคณเดียวไม่สามารถมีคำสั่งให้ยกคำคัดค้านเสียด้วยความเห็นพ้องของผู้พิพากษาอีกคนหนึ่ง หรือเข้าหลวงยุติธรรมตามที่บัญญัติไว้ในวรรคก่อน ให้ศาลซึ่งมีอำนาจสูงกว่าศาลนั้นตามลำดับเป็นผู้ชี้ขาดคำคัดค้าน

มาตรา ๑๔ เมื่อได้มีการร้องคัดค้านขึ้น และผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้านไม่ยอมถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดี ให้ศาลฟังคำแถลงของคู่ความฝ่ายที่เกี่ยวข้องและของผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้าน กับทำการสืบพยานหลักฐานที่บุคคลเหล่านั้นได้นำมาและพยานหลักฐานอื่นตามที่เห็นสมควร แล้วออกคำสั่งยอมรับหรือยกเสียซึ่งคำคัดค้านนั้น คำสั่งเช่นว่านี้ให้เป็นที่สุด

เมื่อศาลที่ผู้พิพากษาแห่งศาลนั้นเองถูกคัดค้าน จะต้องวินิจฉัยชี้ขาดคำคัดค้าน ห้ามมิให้ผู้พิพากษาที่ถูกคัดค้านนั้นนั่งหรือออกเสียงกับผู้พิพากษาอื่นๆ ในการพิจารณาและชี้ขาดคำคัดค้านนั้น

ถ้าผู้พิพากษาคณใดได้ขอถอนตัวออกจากการนั่งพิจารณาคดีก็ดี หรือศาลได้ยอมรับคำคัดค้านผู้พิพากษาคณใดก็ดี ให้ผู้พิพากษาคณอื่นทำการแทนตามบทบัญญัติในพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

หมวด ๓ อำนาจและหน้าที่ของศาล

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ศาลใช้อำนาจนอกเขตศาล เว้นแต่

(๑) ถ้าบุคคลผู้ที่จะถูกซักถามหรือถูกตรวจ หรือบุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินหรือสถานที่ซึ่งจะถูกตรวจมิได้ยกเรื่องเขตศาลขึ้นคัดค้าน ศาลจะทำการซักถามหรือตรวจดังว่านั้นนอกเขตศาลก็ได้

(๒) ศาลจะออกหมายเรียกคู่ความหรือบุคคลนอกเขตศาลก็ได้ ส่วนการที่จะนำบทบัญญัติมาตรา ๓๑, ๓๓, ๑๐๘, ๑๐๙ และ ๑๑๑ แห่งประมวลกฎหมายนี้และมาตรา ๑๔๗ แห่งกฎหมายลักษณะอาญามาใช้บังคับได้นั้น ต้องให้ศาลซึ่งมีอำนาจในเขตศาลนั้น สลักหลังหมายเสียก่อน

(10) “(๓) หมายบังคับคดีและหมายของศาลที่ออกให้จับและกักขังบุคคลใดตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ อาจบังคับได้ไม่ว่าในที่ใด ๆ”

(11) “ในกรณีที่มีการบังคับคดีนอกเขตศาลที่มีอำนาจในการบังคับคดี ให้บังคับตามมาตรา ๒๓๑ วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า”

(12) “คดีที่ศาลแพ่งได้รับไว้พิจารณาพิพากษาตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมหรือที่ได้โอนไปยังศาลแพ่งตามมาตรา ๖/๑ ให้ศาลแพ่งมีอำนาจดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ นอกเขตศาลได้ตามที่เห็นสมควร”

มาตรา ๑๖ ถ้าจะต้องทำการซักถาม หรือตรวจ หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาใด ๆ

(๑) โดยศาลชั้นต้นศาลใด นอกเขตศาลนั้น หรือ

(๒) โดยศาลแพ่งหรือศาลอาญา นอกเขตจังหวัดพระนคร และธนบุรีหรือโดยศาลอุทธรณ์หรือฎีกา

ให้ศาลที่กล่าวแล้วมีอำนาจที่จะแต่งตั้งศาลอื่นที่เป็นศาล
ชั้นต้นให้ทำการซักถาม หรือตรวจภายในบังคับบัญญัติมาตรา
๑๐๒ หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาแทนได้

มาตรา ๑๗ คดีที่ได้ยื่นฟ้องไว้ต่อศาลนั้น ให้ศาลดำเนินการ
ไปตามลำดับเลขหมายสำนวนในสารบบความ เว้นแต่ศาลจะกำหนด
เป็นอย่างอื่นเมื่อมีเหตุผลพิเศษ

มาตรา ๑๘ ให้ศาลมีอำนาจที่จะตรวจคำคู่ความที่พนักงาน
เจ้าหน้าที่ของศาลได้รับไว้เพื่อยื่นต่อศาล หรือส่งให้แก่คู่ความ หรือ
บุคคลใด ๆ

(13) “ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้ยื่นไว้ดังกล่าวแล้วนั้น อ่านไม่ออก
หรืออ่านไม่เข้าใจ หรือเขียนฟุ่มเฟือยเกินไป หรือไม่มีรายการ ไม่มี
ลายมือชื่อ ไม่แนบเอกสารต่าง ๆ ตามที่กฎหมายต้องการ หรือมิได้
ชำระหรือวางค่าธรรมเนียมศาลโดยถูกต้องครบถ้วน ศาลจะมีคำสั่งให้
คืนคำคู่ความนั้นไปให้ทำมาใหม่ หรือแก้ไขเพิ่มเติม หรือชำระหรือวาง
ค่าธรรมเนียมศาลให้ถูกต้องครบถ้วน ภายในระยะเวลาและกำหนด
เงื่อนไขใด ๆ ตลอดจนเรื่องค่าฤชาธรรมเนียมตามที่ศาลเห็นสมควรก็
ได้ ถ้ามิได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของศาลในระยะเวลาหรือเงื่อนไขที่
กำหนดไว้ก็ให้คำสั่งไม่รับคำคู่ความนั้น”

ถ้าศาลเห็นว่าคำคู่ความที่ได้นำมาขึ้นดังกล่าวข้างต้น มิได้
เป็นไปตามเงื่อนไขแห่งกฎหมายที่บังคับไว้ นอกจากที่กล่าวมาในวรรค
ก่อน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อเห็นว่าสิทธิของคู่ความหรือบุคคลซึ่ง
ยื่นคำคู่ความนั้นได้ถูกจำกัดห้ามโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเรื่องเขต
อำนาจศาล ก็ให้ศาลมีคำสั่งไม่รับหรือคืนคำคู่ความนั้นไปเพื่อยื่นต่อ
ศาลที่มีเขตอำนาจ

ถ้าไม่มีข้อขัดข้องดังกล่าวแล้ว ก็ให้ศาลจัดแจ้งแสดงการรับคำคู่ความนั้นไว้บนคำคู่ความนั้นเองหรือในที่อื่น

คำสั่งของศาลที่ไม่รับหรือให้คืนคำคู่ความตามมาตรา นี้ ให้อุทธรณ์และฎีกาได้ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๒๗, ๒๒๘ และ ๒๔๗

มาตรา ๑๙ ศาลมีอำนาจสั่งได้ตามที่เห็นสมควรให้คู่ความทุกฝ่าย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมาศาลด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าคู่ความนั้นๆ จะได้มีทนายความว่าต่างแยกต่างอยู่แล้วก็ดี อนึ่งถ้าศาลเห็นว่าการที่คู่ความมาศาลด้วยตนเองอาจยังให้เกิดความตกลง หรือการประนีประนอมยอมความดังที่บัญญัติไว้ในมาตราต่อไปนี้ ก็ให้ศาลสั่งให้คู่ความมาศาลด้วยตนเอง

(14) **“มาตรา ๒๐** ไม่ว่าการพิจารณาคดีจะได้ดำเนินไปแล้วเพียงใด ให้ศาลมีอำนาจที่จะไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ตกลงกัน หรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาทนั้น”

(14) **“มาตรา ๒๐ ทวิ** เพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลจะสั่งให้ดำเนินการเป็นการลับเฉพาะต่อหน้าตัวความทุกฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยจะให้มีทนายความอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้

เมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอ ศาลอาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเป็นผู้ประนีประนอม เพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยให้คู่ความได้ประนีประนอมกัน

(15) **“หลักเกณฑ์และวิธีการในการไกล่เกลี่ยของศาล การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม รวมทั้งอำนาจหน้าที่ของผู้ประนีประนอม ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกา”**

(15)

“ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาตามวรรคสาม เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้”

(15/1)

“มาตรา ๒๐ ตี ก่อนยื่นฟ้องคดี บุคคลที่จะเป็นคู่ความอาจยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจหากมีการฟ้องคดีนั้น เพื่อขอให้ศาลแต่งตั้งผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันในข้อที่พิพาท โดยคำร้องนั้นให้ระบุชื่อและภูมิสำเนาของคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรายละเอียดของข้อพิพาทเมื่อศาลเห็นสมควร ให้ศาลรับคำร้องนั้นไว้แล้วดำเนินการสอบถามความสมัครใจของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งในการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย หากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งยินยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย ให้ศาลมีอำนาจเรียกคู่กรณีที่เกี่ยวข้องมาศาลด้วยตนเองโดยคู่กรณีจะมีทนายความมาด้วยหรือไม่ก็ได้ และแต่งตั้งผู้ประนีประนอมดำเนินการไกล่เกลี่ยต่อไปโดยให้ความความในมาตรา ๒๐ ทวิ มาใช้บังคับโดยอนุโลม ถ้าคู่กรณีที่เกี่ยวข้องสามารถตกลงหรือประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ประนีประนอมเสนอข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนี้เป็นไปตามเจตนาของคู่กรณี หลักแห่งความสุจริต เป็นธรรม และไม่ฝ่าฝืนต่อกฎหมาย ก็ให้คู่กรณีลงลายมือชื่อในข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น

ในวันทำข้อตกลงหรือสัญญาประนีประนอมยอมความตามวรรคหนึ่งคู่สัญญาอาจร้องขอให้ศาลมีคำพิพากษาตามยอม พร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นต่อศาล หากศาลเห็นว่ากรณีมีความจำเป็นที่สมควรจะมีคำพิพากษาไปในเวลานั้น ก็ให้ศาลมีคำพิพากษาไปตามข้อตกลง